

ES CO ACUADÓ

EDGAR ALLAN POE

¡Ês ve! Som molt nirviós, horrorosament nirviós, sempre eu vatj essê, però, ¿perqué preteníu qu'estigui lòco? sa malaltía ha trèta punta a n'es méus sentids, sêse destrossarlós ni afluxarlós. Tenía es sentid molt fi; ningú li igualava; he escoltadas totas sas còsas d'el Cèl y de la Tèrra, y no pòcas de l'Infèrn. ¿com he d'està lòco? ¡Atensió! ara voràn emb qu'ês es Judici y emb quê calma pug referirlís tota s'històri.

M'ês impossibble dí com se me s'estravengué primérament s'idèa; però una vegada concebuda, no vatj porê refuarlâ ni de nit ni de díe. No me proposava cap objètte ni me déxàva dú d'una passió. Estimava a n'es bon jay, idò may me havía fet cap mal, ni ménos insultad; no tenía enveja d'es séu ò; però tenía en sí algo desagradable. ¡Éra un des séus uys, sí, axò ês! se semblava a n'es d'un voltó y tenía es coló blau blanc. Cada vegada qu'aquest uy fitsava en jo sa séva mirada, se me gelava sa sang dins sas venas; y tira-tira, per graus, va comensà a brotà en es méu cervell s'idèa de rebassà sa vida a n'es véy, a fí de lliberarmê per sempre d'aquell uy que me molestava.

¡He aquí es quid de sa cuestió! me creys lòco; però donauvós cónta qu'es lòcos no rahonan. ¡Si havésseu vist emba quin bon judici vatj procedí, emba quin tatte y previsió y emba

quin dissimul me vatj posà mans a s'òbra! may havía estad tan amabble emb so véy com durant sa semmana que va precedí a s'assessinat.

Totas sas nits, demunt las dotze, xecava es fèrro de sa porta y s'obría; però, ¡quê suaument! y cuand quédava bastant espày per passà sa cap, enfoñava una llentèrna sórda ben tencada, per que no filtràs cap llum, y allargava es coll. ¡Oh! vos havésseu enrigud de veure emba quina cautèla procedía. Movía tira-tira sa cap , molt poc a poc, per no va desbaratà es sòmit d'es véy, y havía de mesté manco una hòra per passarlâ lo abastament a fí de veure un hòmo agegud en es séu llit. ¡Ah! un lòco no hauría estad tan prudent. Y cuand es méu cap estava dedíns de s'habitassió, xecava sa llentèrna emb mátsima prudènsi, ¡oh, emb alèrta, emb quina alèrta! pêrque la frontisa giscava. No s'obría més de lo abastament per qu'un mal de veure llamp de llum illuminàs s'uy de voltó. Vatj fé axò durant sèt llèrgas nits, fins las dotze; però sempre vatj trobà s'uy tencad y, per consiguient, me va sê impossibble consumà sa méva òbra, pêrque no éra es véy lo que m'empipava, sinó es séu malaíd uy. Tots es díes, en sortí es sol, entrava atrevidament dins es séu cuarto y li xerrava emb sa majó serenidat, cridandló p'es séu nom emb tò cariñós y demanandlí com havía passada sa nit. Ja veys, per lo dit, que hauría d'essê un véy molt engiñós per sospità que totas sas nits fins las dotze l'etsaminava durant es séu sòmit.

Arribada s'ottava nit, vatj procedí emb més precaussió encara per obrí sa porta; sa guya d'un rellòtge s'havés moguda més aviad que sa méua ma. Sas méuas facultads y sa méua vivó estavan més desarrolladas que may, y apénas poría reprimí s'emossió d'es méu triunf.

¡Pensà qu'estava sullà, obrind sa porta poc a poc, y qu'éll no poría ni tansols somià emb sos méus attes! aquesta idèa me va fé riure; y pintura es durment va escoltà sa méua jugéra riaya, idò se va mòure aviad en sa séu llit com si se despertàs. Pentura creurèu que me vatj retirà; res d'assò; sa séva habitassió estava negra com un carbó, tan espessa éra sa foscó, idò es méu hòmo havia tencad hermèticament es portellóns per temó a es lladres; y sabend que no poría veure sa porta empesa, vatj seguí espitjandlà més, sempre més.

Havía passad ja es cap y estava a punt d'obrí sa llentèrna, cuand es méu dit gros se va amollà a poc a poc demunt es fèrro emb que tencava y es véy se va incorporà en es séu llit esclamand:

“¿Quí ês suquí?”

Vatj quedà inmóvil sêse contestà; durant una hòra me vatj agontà com petrificad, y en tot aquest tens no li vatj veure jèurersê de bell nòu;

seguía segud y escoltand, com jo eu havia fet nits senseras.

Però he aquí que de repent sent una espèci de quèxa fluxa, y reconêg qu'era deguda a un terró mortal; no era de doló ni de péna, ¡oh, no! era es renòu sord y aufegad que se xéca d'es fóns d'un ànima poseída per s'espant.

Jo conexía bé aquest remó, idò moltas nits, a las dotze, cuand tots dormían, eu vatj sentí produirsê dins es méu pit, aumentand emb so séu retrò terrible es terró que m'embargava. Per assò comprenía bé lo qu'es véy experimentava, y li plañía, maldement sa riaya mitjobris es méus morros. No se me amagava que se havia mantengud despèrt dèsde es primé renòu, cuand se va remenà dins es llit; es séus temós varen aumentà, y sêense dutte va volê convènsarsê dolsament que no'u havia causad éll; però no va porê conseguirhó. Sêense dutte va pensà: “assò no serà més qu'es vent de sa xumenèa, o d'un ratolí que corr, o colcún gri que canta”. S'hòmo se va bereyà en sí matex per confirmarsê dins aquestas hipòtèssis, però tot va sê inútil; “era inútil” pêrque sa mort, que se acostava, havia passad devant d'éll emb sa séva negra sombra, embolicand emb élla a sa séva vittima; y s'influènsi mortuòri d'aquèxa sombra invissible era sa que li feya sentí, maldement no distinguís ni vés res, de sa presènsi d'es méu cap dins es cuarto.

Después d'espèrà llarg tens emb molta de passiensì sêns escoltarló jèurersê de bell nòu, vatj decidí mitjobrí un poc sa lletèrna; però tan poc, tan poc, que casi no éra res; s'obrí tan cuydadodament, que més no poría essê, fins qu'a la fí un sol llamp blanc, com un fil d'araña, sortind de sa ubertura, se va proyettà a s'uy de voltó.

Estava ubèrt, molt ubèrt, y no me vetj emprèñà apénas eu vatj mirà; eu vatj veure emb sa majó claró, tot sensê, emb so séu coló blau opaco, y cubèrt emb una espèci de vel de pudissi que va gelà sa méua sang fins es moll d'os d'ets òssos; però axò éra lo únic que veyà de sa cara o de sa persona d'es jay, idò havía dirigid es llamp de llum, com per istint, de cap a n'es malaíd uy.

¿No vos he dit ja que lo que preníeu per locura no ês sinó un refinament d'es sentids? en aquell moment, un renòu sord, aufegad y sovínt, parescud a n'es que produêx un rellòtge embolicad en cotó, va ferí es méus sentids; “aquell remór”, eu vatj reconexe totduna, éra es batêg d'es cò d'es jay, y va aumentà sa méua rabi, axí com es repiquetêtj d'es tambó sobretsita es való d'es soldat.

Però me vatj contendre y vatj quedà inmòvil, sêns'elenà apénas, y esforsandmê en illuminà ets uy emb so llamp de llum. En matex

tens, es cò bategava emb majó violènsi, cada vegada més a las totas y emb més renòu.

Es terró d'es jay devía essê indecible, idò aquell batêg se produía emb redobblada forsa cada minut. ¿me escoltàu aténs? ja vos he dit que jo éra nirviós, y eu som en efêtte. En mitj d'es silènsi de sa nit, un silènsi tan imponent com es d'aquella antiga casa, aquell renòu estrañ me va produí un terró indescribable.

P'espày de colcúns minuts me vatj contendre encara, quedànd tranquil; però es batêg pujava de punt a cada istant; fins que vatj creure qu'es cò anava a esclatà, y aviad me va horrorisà una nòva anguni: ¡colca veynad podria sentí es remór! havia arribada sa darréra hòra d'es véy: pégànd un cridot, vatj obrí bruscament sa llentèrna y me vatj enfoñà dins s'habitassió. Es bon hòmo domés va déxà escapà un crid: domés un. En un istant li vatj tirà en es trispol, vatj riure de content en veure sa méua tasca tan adelantada, maldement aquesta vegada ja no me feya patí, idò no se poría sentí a través de sa parêd.

A la fi me va espassà sa bategada, pêrque es véy havia mort, vatj xecà sas ròbas y vatj etzaminà es cadaver: estava enrevenad, completament enrevenad; vatj apoyà sa méua ma demunt es cò, y la vatj tení aplicada colcúns minuts; no s'escoltava cap batêg; s'hòmo havia

déxàd d'etsistí, y es séu uy dèsde llavonses ja no me faría patí més.

Si persistíu en prendermê per lòco, aquéxa creènsi se difuminrà cuand vos digui quinas precaussions vatj adottà per amagà es cadàver. Sa nit avansava, y vatj comensà a fé feyna attivamente, maldement en silènsi: li vatj tayà sa cap, después es brassos y per derré sas camas.

Totduna vatj rebassà tres posts d'es trispol de s'habitassió, vatj deposità es restos mutilads en ets espàys buyds, y vatj tornà a colocà sas posts emb tanta habilitat y destresa que cap uy humà, ni encara es "séu", havés pogud descubrí res de particulà. No éra necessari rentà cap taca, grassis a sa prudènsi emb que vatj procedí. Una barrina s'ho havía xuclad tot. ¡Jja, jja!

Acabada s'opérassió, an assò de las cuatra de sa dematinada, encara estava tan fosc com a mitjanit. Cuand es rellòtge va señalà s'hòra, varen cridà a sa porta d'es carré, y jo vatj devallà emb sa majó calma per obrí, idò, ¿quê poría tení pò? “Ja” tres hòmos varen entrà, anunciandsê cortesment còma oficials de polissía; un veynad havía escoltad un crit durant sa nit; axò va pastà per despertà sospitas, se va envià un avís a sas oficinas de sa polissía, y es señós oficials se presentavan per reconexe es local.

Jo vatj fé sa mitja, pêrque no devía de tení pò, y rebend cortesment an aquells cavallés, lis vatj dí qu'era jo quí havía cridad en mitj d'es méu sòmit; vatj afagí qu'es véy estava de viatge, y vatj menà a n'ets oficials per tota sa casa, convidandlós a cercà, a registrà perfètament. A la fí vatj entrà dins “sa séua” habitassió y vatj mostrà es séus tresòs, complétament segús y en es milló órde. Dins es méu entusiasme de sa méua confiansa vatj oferí cadiras a es visitàns per que descansassen un poc; mentras que jo, emb sa lòca audassi d'un triuf complet, vatj posà sa méva en es llog matex von jeya es cadàver de sa vittima.

Ets oficials varen quédà satisfets y, convensuds p'es méus modals (jo estava molt tranquil), se varen sèure y varen xerrà de còsas familiàs, a sas que vatj contestà alégrament; però en poc tens vatj sentí que perdía es coló y vatj ansià sa marxa d'aquells hòmos. Me feya mal es cap; me parexía qu'es méus sentids brollavan; però ets oficials continuavan asseguds, xerrand sêns'aturà. Es mal de cap se va pronunsià més, persistind emb majó forsa; me vatj posà a xerrà sênsè téntol per lliberarmê d'aquella sensassió, però tot va sê inútil y a la fí vatj descubrí qu'es remór no se produía en es méus sentids.

Sênsè cap dutte llavonnes vatj pèrde's coló molt més, però xerrava encara emb més vivó, xécand sa veu, lo que no aturava qu'es sò fòra en

augment. ¿què poría fé jo? Éra “un remór sord, aufegad, sovínt, molt igual a n'es que produiría un rellòtge embolicad en cotó”. Vatj respirà cansadament; ets oficials encara no'u sentían. Llavonses vatj xerrà més aviad, y emb majó impetuositat; però es renòu aumentaba sêns'espasà. ´

Me vatj xecà y vatj comensà a discutí demunt varis insinnificansis, emb un tò molt alt y manotetjand vivament; però es renòu crexía. ¿perquè “no volían” anarsên aquells hòmos? sparexía que me posavan fòra corda sas sévas observassiòns, donava varis voltas d'un costad a altre de s'habitassió; però es remór anava emb augment. ¡Déu méu! ¿què poría fé? sa rabi me cegava, vatj comensà a renegà; vatj satsà sa cadira von m'havía segud, fendlà giscà demunt es trispol; però es renòu dominava sempre d'una manéra molt marcada... Y ets oficials seguían xerrand, brometjavan y feyan sa mitja. ¿sería possible que no sentissen res? ¡Déu totpoderós! ¡no, no! ¡sentían! ¡sospitavan; eu “sabían” tot; se divertían emb so méu espant! eu vatj creure y eu creg encara. Cualsevol còsa éra preferibble a patí bèfa; no poría agontà més tens aquéllas hipòcritas rieyetas. ¡Vatj comprênde qu'éra precís cridà o morí! y cada vegada més alt, ¿eu sentiu? ¡Cada vegada més alt, “sempre més alt”!

“¡Miserables!”, vatj esclafí. “No dissimulêu més tens; confêes es crimen. ¡Arrancau aquestas posts; suquí està, suquí està! ¡Ês es batêg d'es séu espantós cò!”